

BÜRKÜT

Türk Dünyası Dergisi

BÜRKÜT

Journal of Turkish World

www.burkutdergisi.com

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 15.08.2025

Makale Kabul Tarihi: 20.11.2025

Azizpour, R. ve Azeroğlu, N. (2025). Kahramân-nâme'nin İran'da bulunan Türkçe el yazma nüshasında beş atasözü üzerine. *Bürküt Türk Dünyası Dergisi*, 4(2), 157-164. <http://dx.doi.org/10.56210/burkut77>

KAHRAMÂN-NÂME'NİN İRAN'DA BULUNAN TÜRKÇE EL YAZMA NÜSHASINDAKİ BEŞ ATASÖZÜ ÜZERİNE

Dr. Roghaiyeh AZİZPOUR

azizpourroghaiyeh@gmail.com ORCID

Doç. Dr. Nabi AZEROĞLU

Erciyes Üniversitesi nabiazeroğlu@erciyes.edu.tr ORCID

Öz

Son yıllarda, İran coğrafyasında Türk kültürü ve medeniyetine yönelik akademik araştırmaların belirgin bir ivme kazandığı gözlemlenmektedir. Bölgede, Türk kültürel mirasına dair yeni bulguların ortaya çıkışı hızlanmış, Türkçe el yazması eserlerin keşfi son dönemde artış göstermiştir. Bu değerli buluntular arasında, İran Meclis Kütüphanesinde yer alan Türkçe el yazması *Kahramân-nâme* eseri de son dönemde dikkat çeken önemli bir keşif olarak öne çıkmaktadır.

Kahramân-nâme'nin dili 18. yüzyılda kullanılan Azerbaycan Türkçesinin edebî şeklidir. Eserin önemli özelliği günümüzde kullanılan birçok deyim, atasözü ve söz kalıplarının bulunmasıdır. Bu yönüyle eser, Azerbaycan Türkçesinin tarihsel gelişimini ve sözlü kültürünün yazılı kaynaklara aktarılmasını anlamak için eşsiz bir kaynak teşkil etmektedir. Aynı zamanda, eserin edebî üslubu ve zengin kelime hazinesi, dönemin Azerbaycan Türkçesinin dil bilgisi yapısını, söz varlığını ve estetik anlayışını yansıtarak dönemin kültürel ve sosyal dinamiklerine ışık tutmaktadır.

Bu çalışmada, söz konusu eser tanıtılacak ve eserde yer alan dönemin Azerbaycan Türkçesiyle kaleme alınmış atasözleri üzerinde örneklerle bir inceleme yapılacaktır.

Anahtar Sözcükler: İran Türk Edebiyatı, Güney Azerbaycan Edebiyatı, atasözleri, Kahramân-nâme.

ON FIVE PROVERBS IN THE TURKISH MANUSCRIPT OF THE KAHRAMAN- NAME FOUND IN IRAN

Abstract

In recent years, academic research on Turkish culture and civilization in Iran has gained significant momentum. The discovery of new findings related to Turkish cultural heritage in the region has accelerated, with a notable increase in the identification and examination of

Turkish manuscript works. The Turkish manuscript *Kahramân-nâme*, stands out as a significant recent discovery.

The language of this *Kahramân-nâme* is the literary form of Azerbaijani Turkish used in the 18th century. As such, the manuscript serves as an invaluable resource for understanding the historical development of Azerbaijani Turkish and the transmission of oral culture into written sources. Furthermore, the work's literary style and rich vocabulary reflect the grammatical structure, lexical wealth, and aesthetic sensibilities of 18th-century Azerbaijani Turkish, shedding light on the cultural and social dynamics of the period.

This study aims to introduce the aforementioned work and provide a detailed analysis, supported by examples, of the proverbs written in the period's Azerbaijani Turkish found within the manuscript.

Keywords: Iranian Turkish Literature, South Azerbaijan Literature, proverbs, Kahramân-nâme.

Ø. Giriş

TDK (2005, s. 140) Türkçe Sözlük'te atasözü; uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz; deme, mesel, sav, darbimesel olarak tanımlanır. Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve nesilden nesile aktararak halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte sözler atasözü olarak kabul edilir.

Toplunun atasözleri ve deyimlerinden yaşam tarzını, gelenek ve göreneklerini anlamak mümkündür. Çünkü atasözü ve deyim ne konuda olursa olsun onun merkezinde insan ve insanla ilgili her şey bulunmaktadır (Hamidov, 2006, s. 44). Her dilin kendine has kalıplaşmış ifadeleri vardır. Bu bakımdan kullandığımız her deyim aslında millete özgü belli başlı özellikleri de ortaya koymaktadır (Azeroğlu, 2013b, s. 35).

İran Meclis Kütüphanesinde bulunan *Kahramân-nâme* nüshası, zengin içeriğiyle dikkat çeken bir eser olup, içerdiği motifler ve mitolojik unsurlar nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Eserde, Kaf Dağı ve Gülistan-i Erem gibi mitolojik yer adlarının yer alması, bu el yazması metni özgün ve ayrıcalıklı kılmaktadır. Bunun yanı sıra, eserde Azerbaycan Türkçesinin edebî biçimiyle kaleme alınmış atasözleri, deyimler ve kalıplaşmış ifadeler bulunmaktadır. Aşağıda örneklerine yer verilen atasözlerinin, günümüz Güney Azerbaycan Türkleri arasında hâlâ kullanılması önem arz etmektedir.

İran Meclis Kütüphanesinde muhafaza edilen 8019 numaralı *Kahramân-nâme* nüshası, 18. yüzyıl Azerbaycan Türkçesinin edebî biçimiyle kaleme alınmış ve içerdiği atasözleri, deyimler ve kalıplaşmış ifadelerle dikkat çeken önemli bir el yazmasıdır. Eser, dönemin dil bilgisel özelliklerini ve söz varlığını yansıtan atasözleriyle, Azerbaycan Türkçesinin kültürel ve sosyal dinamiklerini anlamada eşsiz bir kaynak sunar. Bu atasözleri, yalnızca dilin estetik ve işlevsel yönlerini değil, aynı zamanda dönemin toplumsal değerlerini, dünya görüşünü ve sözlü kültürün yazılı mirasa aktarılma biçimini de ortaya koymaktadır. Bu nedenle *Kahramân-nâme*'deki atasözleri, dilbilim ve kültürel antropoloji açısından incelenmeye değer bir zenginlik taşımaktadır.

Kahramân-nâmeler, Türk ve Fars edebiyatlarında kahramanlık temalarını işleyen, olağanüstü motiflerle zenginleştirilmiş el yazması metinlerdir (Direkci, 2020). Bu eserlerin Farsça ve Türkçe nüshaları, İran, Türkiye ve Azerbaycan'ın yanı sıra Fransa, Almanya, Kazan, Tacikistan ve Mısır gibi çeşitli coğrafyalarda bulunmaktadır (Günbattı, 1998, Parsatalab, 2021). Bu nüshalar arasında en kapsamlı olan İran Meclis Kütüphanesinde yer alan *Kahramân-nâme* ya *Kissey-i Kahramân-i Kâtil* başlıklı el yazmasıdır.

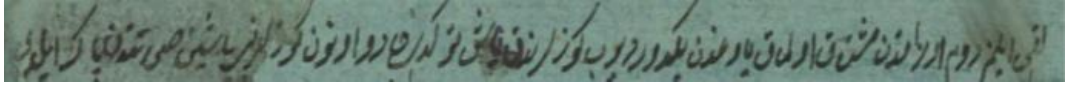

Türk anlatı geleneğinde atasözleri yalnızca dilin süsü değil, aynı zamanda kolektif hafızanın, değerler dünyasının ve evrensel insan deneyimlerinin taşıyıcısıdır. Bu bağlamda *Kahramân-nâme*, zengin bir edebî anlatımın yanı sıra çok sayıda atasözü ve deyme de yer vermektedir. Bu atasözlerinin önemli bir kısmının günümüzde hâlâ Azerbaycan Türkçesinde kullanılmaya devam etmesi eserin Güney Azerbaycan edebiyatı için taşıdığı değeri daha da arttırmaktadır.

Bu çalışmada, İran Meclis Kütüphanesinde bulunan *Kahramân-nâme* nüshasında yer alan beş atasözünü, eserin metin örnekleriyle birlikte ele alınmış ve anlatı temalarıyla ilişkilendirilerek ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Eserin, 18. yüzyıl Güney Azerbaycan Türkçesinin edebî biçimiyle yazılmış olması, atasözlerinin dil bilgisi yapısını ve dönemin kültürel bağlamını yansıtmaya önem taşımaktadır. Bu atasözleri, eserin kahramanlık motifleri ve mitolojik unsurlarıyla bütünleşerek, anlatının anlam derinliğini güçlendirmektedir. Örnek olarak, eserde geçen atasözlerinden beş tanesi ele alınmıştır:

1. Bulgular

1. “Uzaktan müştak olmak yavukdan yegdür”

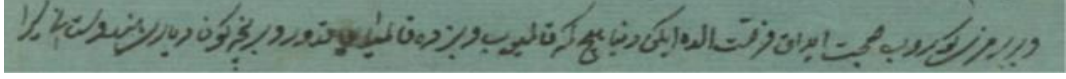
“...eylāmæzdim *uzaqdan müştâq olmaq yavuğdan yegdür* deyüp gözlerindən yaş tökdi...” (KİMKN, s. 41a[1]).

Bu atasözü, günümüz Güney Azerbaycan Türkçesinde hâlâ kullanımda olan ve “Bazı durumlar veya kişilerden uzakta olmak, yakın olmaktan daha iyidir. Uzaklık, özlemle birleştiğinde idealize edilen bir bağ yaratabilir” anlamını taşıyan bir ifadedir. İran Meclis Kütüphanesinde bulunan *Kahramân-nâme* nüshasında yer alan bu atasözü, eserin anlatı dokusu içinde, özellikle kahramanlık ve duygusal bağların işlendiği bölümlerde öne çıkmaktadır. Atasözünün, 18. yüzyıl Azerbaycan Türkçesinin edebî biçimiyle aktarılması, dönemin dil ve kültürel dinamiklerini yansıtmaya bakımından dikkat çekicidir. *Kahramân-nâme*’de bu atasözü, “*Uzakdan müştâk olmak yavuğdan yegdür*” (KİMKN, s. 41a[1]), anlatının tematik unsurlarıyla bütünleşerek, uzaklığın ve özlemin insan ilişkilerindeki etkisini vurgulamaktadır. Bu ifade, eserin sosyokültürel bağlamını anlamada ve sözlü geleneğin yazılı mirasa aktarılmasında önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Bu atasözü, Türkiye Türkçesinde yakın anlamı olan: “*Davulun sesi uzaktan hoş gelir*” veya “*Gözden irak olan gönülden de irak olur*” Farsçada karşılıkları ise özellikle klasik şiirde bu fikri destekler: *شنیدن کی بود از دل برود هر آن که از دیده برفت* “Gözden uzak olan, gönülden de uzak olur” ve *مانند دیدن* “Duymak görmek gibi değildir”.

Bu ifadeler, duygusal ve duygusal ayrılığın insan ilişkileri üzerindeki etkisini güçlü bir şekilde vurgulamaktadır. Özellikle klasik Fars ve Türk edebiyatının önde gelen şairleri, uzaklık temasını gerek aşk gerekse metafizik ilişkiler bağlamında derinlemesine işlemişlerdir. Bu şiirlerde, uzaklığın hem fiziksel hem de manevi boyutları, özlem ve idealize edilmiş bağların oluşumunda merkezi bir motif olarak ele alınmış; bu durum, *Kahramân-nâme* gibi eserlerdeki atasözleriyle de paralellik göstererek, edebî ve kültürel anlayışını yansıtan evrensel bir tema hâline gelmiştir.

2. “Dünya kimseye kalmayıp bize de kalmayacak.”

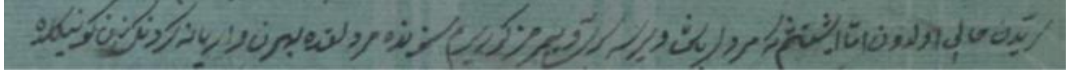
“... ve birbirimizi görüp şöhbət edək fürşət əldə ikən **dünya heç kimə kalmıyup və bizə də kalmıycəkdir**” (KİMKN, s. 23a[2]).

Bu atasözü, Türk ve Fars kültürlerinde hayatın geçiciliği ve insan varlığının faniliği temasını güçlü bir şekilde ifade etmektedir. Dünya nimetlerine duyulan güvensizliği ve zamanın sınırlılığını vurgulayan bu söz, *Kahramân-nâme* nüshasında yer alarak eserin felsefi ve ahlaki boyutlarını zenginleştirmektedir. Atasözü, dönemin Azerbaycan Türkçesinin edebî üslubuyla aktarılmış olup, gerek anlatı içindeki bağlamıyla gerekse Türk-Fars edebiyatındaki ortak motiflerle uyum içinde, insanın geçici dünya değerlerine karşı temkinli bir duruş sergilemesi gerektiğini yansıtır. Bu ifade, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde, varoluşsal sorgulamaları teşvik eden evrensel bir bilgelik örneği olarak değerlendirilebilir.

Türkiye Türkçesinde, *Kahramân-nâme*'de yer alan atasözünün varyantları arasında en yaygın olanı “Dünya Sultan Süleyman'a bile kalmamış” (Aksoy, 1988) ifadesidir. Bu atasözü, dünya nimetlerinin geçiciliğini ve insan hayatının faniliğini vurgulayarak, hem dünyevi hem de ahlaki boyutlarıyla derin bir anlam taşır. Türk dünyasının diğer lehçelerinde de benzer düşünceler farklı biçimlerde ifade edilmiştir. Örneğin, Kazak Türkçesinde “Dünya yalan, insan geçicidir” ve Kırgız Türkçesinde “Dünyada kalmak geçicidir” şekillerinde görülen bu ifadeler, geçicilik ve ölümün kaçınılmazlığı temasını ortak bir şekilde ön plana çıkarır. Bu varyantlar, Türk kültürünün farklı coğrafyalarda paylaştığı evrensel bir bilgelik anlayışını yansıtmakta ve yaşamın geçici doğasına dair ortak bir felsefi bakış açısını ortaya koymaktadır.

Bu atasözünün karşılığı Farsçadaki karşılığı ise دنیا وفا ندارد “Dünyanın vefası olmaz” şeklindedir. Bu ifadeler dünyanın geçici olduğunu ve ölümün kaçınılmazlığını işlemektedir.

3. “Baş verir sır vermez”

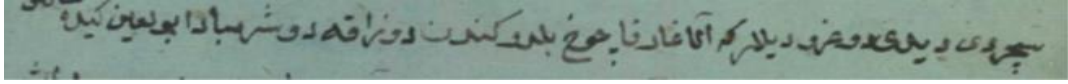
“...sirridən hâli oldun, əmmâ eşitmişəm ki mərdlər **baş versə sırrı verməz**, görüm senündə mərdliqda bəhrin var yâ nə” (KİMKN, s. 23b[13]).

Bu atasözü; “sadakat ve ketumluk, zor durumlarda bile güvenilirliğini koruyan kişi, sır saklama erdemine sahip kişi” anlamında kullanılmaktadır. *Kahramân-nâme*'de yukarıda verilen şekilde geçmektedir.

Türkiye Türkçesinde karşılık olarak “Sırrını mezara götürmek”, “Baş yarılır börk içinde, kol kırılır yen içinde kalır” ve “Sır saklamayan dost kazanamaz” (TDK, 2005) gibi şekillerini görmekteyiz.

Farsça karşılığı ise, راز دل به کس مگو، راز دل چو گوهر است “İçindeki sırrını kimseye söyleme çünkü sır bir mücevherdir” veya راز دل را به هر کس مگو “İçindeki sırrını herkese söyleme” olarak geçmektedir (Amid Sözlüğü). Bu ifadeler, özellikle klasik Fars edebiyatında sır saklamanın manevi değerini yansıtmaktadır.

4. “Ala karga çok bildiğinden duzağa düşer”

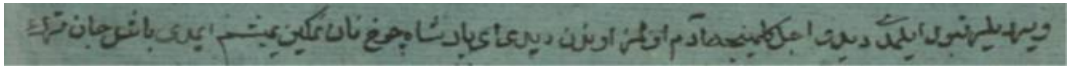

“... sıçradı dedi doğru diyəllər ki **ala karga çox bildüğindən duzağa düşər**...” (KİMKN, s. 145b [14]).

Bu atasözü, Güney Azerbaycan Türkçesinde günümüzde de kullanılmaktadır. “Kendini çok akıllı sanan kişi, kibri ve kendine aşırı güveni yüzünden yanılabılır.” anlamında gelmektedir. *Kahramân-nâme*’de şu şekilde geçmektedir: “**ala karga çox bildüğindən duzağa düşər**...” (KİMKN, s. 145b [14]).

Farsça yakın karşılığı ise, کلاغ خواست راه رفتن کبک را بیاموزد، راه رفتن خودش را هم فراموش کرد. “Karga kekliğin yürüyüşünü öğrenmek istedi, kendi yürüyüşünü de unuttu” şeklindedir. Ancak, bu Farsça atasözü, taklitçilik ve haddini aşma temalarını da işlemektedir. Karga, doğası gereği farklı olan kekliği taklit etmeye çalışırken kendi kimliğini kaybeder.

5. “Ecel gelmeden insan ölmez”

“.... verdiler kəbul eyləmədi dedi **əcəl gəlməyincə ədəm ölməz** andan dediey padişah çoh nan u neməkin yemişem...” (KİMKN, s. 153a[6]).

Bu atasözü, Türk kültüründe kader ve ölümün kaçınılmazlığını ifade etmektedir. “İnsan yaşamı kaderle belirlenmiştir; ölüm, zamanı gelmeden gerçekleşmez” anlamında kullanılmaktadır. *Kahramân-nâme*’de Kahraman’ın ölüm tehdidi karşısında gösterdiği tevekkül ve teslimiyetin bir örneğidir. Bu atasözü, Türkiye Türkçesinde “Hasta yatan ölmez, eceli yeten ölür” veya “Ecele çare olmaz” şeklinde kullanılmaktadır. Farsça karşılığı ise, تا اجل نرسد، کسی مرگ دست خداست، نه دست بندگان. “Ölüm Allah’ın elindedir, kulların değil” olarak geçer. Tasavvufi metinlerde ve klasik Fars şiirinde karşımıza çıkan bu tür ifadeler, ölümün ilahi bir yazgı olduğu fikrini yansıtmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

İran Meclis Kütüphanesinde bulunan Türkçe el yazması *Kahramân-nâme*, hem hacmi hem de içeriğiyle Türk ve Fars edebiyatında önemli bir yere sahip bir eserdir. Dört bölümden oluşan ve 18. yüzyıl Azerbaycan Türkçesinin edebî biçimiyle kaleme alınmış bu eser, kahramanlık anlatılarının yanı sıra atasözleri, deyimler ve kalıplaşmış ifadeler yönünden oldukça zengin olduğundan dönemin kültürel, sosyal ve dil bilimsel dinamiklerini yansıtmaktadır.

Eserde yer alan atasözleri, yalnızca dilin estetik ve işlevsel yönlerini değil, aynı zamanda Türk halkının kolektif bilincini, ahlaki değerlerini ve evrensel insan deneyimlerini aktaran bir köprü vazifesi görmektedir. Özellikle “uzaktan müştak olmak yavukdan yegdür”, “Dünya kimseye kalmayıp bize de kalmayacak”, “Baş verir sır vermez”, “Ala karga çok bildiğinden duzağa düşer” ve “Ecel gelmeden insan ölmez” gibi atasözleri, eserin anlatı dokusuyla bütünleşerek, gerek bireysel gerekse toplumsal düzeyde derin anlamlar taşımaktadır. Bu atasözlerinin, günümüz Güney Azerbaycan Türkleri arasında hâlâ kullanılıyor olması, Güney Azerbaycan Türkçesinin zenginliğini, eserin güncelliğini koruduğunu, atasözlerinin süreklilik arz eden kültürel etkisini ve bölgenin Türk dünyası kapsamında ortak kültürel mirasının zenginliğinin göstergesidir.

Eserin Farsça ve Türkçedeki varyantları karşılaştırıldığında Türk ve Fars edebiyatındaki ortak temaların ve kültürel etkileşimin boyutları gözler önüne serilmektedir.

Bu bağlamda, *Kahramân-nâme*, yalnızca bir edebî metin olarak değil, aynı zamanda Türk kültürünün folklorik ve sosyokültürel belleğini koruyan bir belge olarak da değerlendirilmelidir. Gelecekte yapılacak çalışmalar, eserin diğer nüshalarıyla karşılaştırmalı analizler ve daha geniş kapsamlı filolojik incelemeler yoluyla, bu zengin mirasın daha derinlemesine anlaşılmasını sağlayacaktır.

Kısaltmalar

KİMKN: Kahramân-nâme İran Meclis Kütüphanesi Nüshası.

Kaynaklar

- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. İnkılap.
- Azeroğlu, N. (2013b). *Tebriz Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*. Karahan.
- Direkci, B. (2020). *Kahramân-Nâme*. Palet.
- Hamidov, H. (2006). Türkçe deyimlerin anlam özellikleri: Konuşma ile ilgili deyimler. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (22), 39-45.
- Günbattı, H. (1998). *Kahramân Nâme (metin-inceleme)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Parsatalab, A. Muezzeni, A. M. Hadi, R. (2019, Temmuz). Kahramân-nâme'nin yeni nüshaları ve Kahramân karakterinin tanıtılması, *Tahran Aylık Popüler Kültür ve Edebiyat Dergisi*, (32), 201-226.

İnternet Kaynakları:

- TDK Türkçe sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 11.05.2025).
- Amid Farsça Sözlük: <https://turuz.com> (Erişim: 11.05.2015).
- İran Meclis Kütüphanesi El Yazma Eserler <https://turuz.com/book/title/qahraman-name> (Erişim: 11.05.2025).

Extended Abstract

In recent years, academic research on Turkish culture and civilization within the Iranian geographical context has witnessed a significant surge, reflecting a growing interest in the rich heritage of Turkic peoples in the region. This momentum is evidenced by the accelerated discovery of new findings related to Turkish cultural artifacts, particularly the identification and scholarly examination of Turkish manuscripts. Among these discoveries, the Türkmensahra region has emerged as a focal point, yielding significant works such as the manuscript containing the 13th canto of the *Dede Korkut* epic, which underscores the profound cultural wealth of the area. A particularly noteworthy find is the Turkish manuscript *Kahramân-nâme*, housed in the Iranian Parliament Library, which has garnered considerable attention as a pivotal contribution to the study of Turkish and Persian literary traditions. This extended abstract provides an in-depth overview of the *Kahramân-nâme* manuscript, its linguistic and cultural significance, and the specific focus of this study on the proverbs embedded within its narrative, which serve as a bridge between oral and written traditions.

These works are not confined to the regions of Iran, Turkey, and Azerbaijan but are also found in diverse global locations, including France, Germany, Kazan, Tajikistan, and Egypt, attesting to their widespread cultural resonance. Among the various copies, the manuscript titled *Kahramân-nâme ya Kisse-yi Kahramân-i Kâtil*, preserved in the Iranian Parliament Library under catalog number 8019, stands out as one of the most comprehensive. Comprising 348 folios, each containing 21 lines, this voluminous work is written in the literary form of 18th-century Azerbaijani Turkish. Its significance lies not only in its narrative scope but also in its preservation of a rich array of idioms, proverbs, and fixed expressions, many of which remain in use among contemporary South Azerbaijani Turks. This linguistic continuity underscores the manuscript's role as a vital resource for tracing the historical evolution of Azerbaijani Turkish and understanding the mechanisms through which oral cultural elements were transcribed into written form.

Beyond its linguistic contributions, the manuscript illuminates the socio-cultural dynamics of its time, reflecting the values, beliefs, and collective wisdom of the society that produced it. The proverbs embedded within the text are particularly significant, as they encapsulate universal human experiences, moral insights, and cultural norms, serving as both linguistic ornaments and carriers of collective memory. This study focuses on analyzing these proverbs, linking them to the narrative themes of *the Kahramân-nâme* and exploring their relevance to contemporary linguistic and cultural contexts.

The proverbs in *the Kahramân-nâme* are not merely decorative but are deeply integrated into the narrative, enhancing its thematic depth and cultural significance. This study examines several key proverbs, supported by textual examples, to illustrate their role within the manuscript. For instance, the proverb “*Uzaktan müştak olmak yavukdan yegdür*” (“Being distant in longing is better than being close”) highlights the emotional and psychological effects of distance, a theme prevalent in both Turkish and Persian literary traditions. This proverb, found in folio 41a, resonates with modern South Azerbaijani Turkish and finds parallels in Turkish proverbs such as “*Davulun sesi uzaktan hoş gelir*” (“The drum’s sound is pleasing from afar”) and Persian expressions like “*Az del beravad har an ke az dide beravad*” (“What is far from the eyes is far from the heart”).

Another significant proverb, “*Dünya kimseye kalmayıp bize de kalmayacak*” (“The world does not stay for anyone, nor will it stay for us”), appearing in folio 23a, emphasizes the transience of life and the impermanence of worldly possessions. This sentiment aligns with the Turkish proverb “*Dünya Sultan Süleyman’a bile kalmamış*” (“The world did not even stay for Sultan Süleyman”) and its Persian counterpart “*Dunya vafa nadarad*”. Similarly, the proverb “*Baş verir sır vermez*” (“One may give their life but not their secret”), found in folio 23b, underscores the value of loyalty and discretion, with equivalents in Turkish (“*Sırrını mezara götürmek*”) and Persian (“*Raz-e del ra be har kas magu*”). This proverb reflects the cultural emphasis on trustworthiness, a recurring motif in classical literature.

The study also explores proverbs such as “*Ala karga çok bildiğinden duzağa düşer*” (“The crow falls into a trap because it thinks it knows too much”), which warns against hubris, and “*Ecel gelmeden insan ölmez*” (“No one dies before their fated time”), which reflects a fatalistic worldview rooted in Turkish and Persian spiritual traditions. These proverbs, drawn from folios 145b and 153a respectively, illustrate the manuscript's role in preserving cultural wisdom and its relevance to contemporary linguistic practices. By analyzing these proverbs within their narrative

context, this study highlights their contribution to *the Kahramân-nâme*'s thematic richness and their reflection of universal human values.

The Kahramân-nâme manuscript, with its four sections and 46-chapter headings, is not merely a heroic narrative but a repository of Turkish cultural memory, folklore, and societal codes. Its linguistic and cultural significance extends beyond its immediate historical context, offering insights into the interplay between oral and written traditions. The continued use of its proverbs in modern South Azerbaijani Turkish underscores the manuscript's enduring relevance, while its parallels with Persian literary expressions highlight the interconnectedness of Turkish and Persian cultural spheres. This study contributes to the broader field of Turkish and Persian literary studies by providing a detailed analysis of *the Kahramân-nâme*'s proverbs, situating them within their historical and cultural contexts, and demonstrating their role as carriers of collective wisdom.

Future research could expand on this study by conducting comparative analyses with other *Kahramân-nâme* manuscripts housed in global libraries, further exploring the linguistic and cultural variations across different copies. Additionally, philological investigations into the manuscript's lexical and syntactic features could deepen our understanding of 18th-century Azerbaijani Turkish. *The Kahramân-nâme* stands as a testament to the richness of Turkish literary heritage in Iran and its enduring contributions to the global study of Turkic and Persian cultures.

